

Transkripsjon av russisk

I 1970 utga Dansk Sprognævn, Norsk språknemnd og Svenska språknämnden den boka som på norsk hadde tittelen *Russiske navn – Samnordiske staveregler*. Boka hadde tre forskjellige omslag, men innholdet var det samme med en tekst skrevet på dansk. De tre språknemndene presenterte her et felles transkripsjonssystem for dansk, norsk og svensk. Systemet ga, med to unntak, de samme latinske bokstavene som gjengiing av de russiske bokstavene.

De to unntaka var de to russiske bokstavene *ч* og *щ*. Her skilte norsk lag med dansk og svensk. Mens norsk gjenga f.eks. Чехов med *Tsjekhov* og Хрущёв med *Khrustsjov*, hadde dansk og svensk *Tjekhov* og *Khrusjtjov*.

Ei innvending mot systemet fra 1970 var at det gjenga både stemte og ustemte *s*-lyder med bokstaven *s*. Dermed blei både Zakharov og Sakharov gjengitt som *Sakharov*. Svenska språknämnden gikk tidlig over til bruk av både *s* og *z* og også fra *kh* til *ch* som gjengiing av russisk *x*.

Etter flere henvendelser fra norsk slavisthold vedtok Norsk språkråd de endringene i systemet som er gitt i årsmeldinga for 1995.

Dansk Sprognævn har derimot holdt fast på systemet fra 1970.

Vedtaket fra Norsk språkråd i 1995 har denne ordlyden:

"Transkripsjon fra russisk

Kyrillisk з gjengis med *z* (før: *s*).

Kyrillisk ж gjengis med *zj* (før: *sj*).

Kyrillisk ш gjengis med *sjtsj* (før: *stsj*).

Eksempler: Kazan (før *Kasan*), Zjdanov (før: *Sjdanov*), Khrusjtsjov (før: *Khrustsjov*)

Der 'ja' (ав я), 'ju' (ав ю), 'jo' (ав ё), 'j' (ав ъ eller њ) følger rett etter 's' eller 'z', erstattes 'j' med 'i' for å unngå sammenfall med 'sj' (ав ш) og 'zj' (ав ж) (før: 'j' overalt i slike tilfeller).

Eksempler: Сюганов > Siuganov, Зюганов > Ziuganov, Афанасьев > Afanasiev.

(Endringene vedrører ikke statsnavna Aserbajdsjan, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Usbekistan.)"

Transkripsjon etter gjeldende regler (i de norske formene er trykket markert med aksenttegn):

a → a: Алексей → Alekséj

б → b: Байкал → Bajkál

в → v: Василий → Vasílij

г → g: Грозный → Gróznyj

д → d: Дагестан → Dagestán

e → je: i framlyd: Елена → Jeléna

etter vokal: Николаев → Nikolájev

e → e:	ellers: Тургенев → Turgénev
e/ě → o:	etter ч, ш og щ: Ильичёв → Iljitsjón, Чернышёв → Tsjernysjón, Горбачёв → Gorbatsjón
e/ě → io:	etter с og з: Сёмушкин → Siómusjkin, Зёганов → Zióganov (konstruert eksempel)
e/ě → jo:	ellers: Алёша → Aljósja
<i>Merknad:</i> Den russiske bokstaven <i>ě</i> er satt opp som <i>e/ě</i> fordi prikkene ofte sløyfes. <i>Ě-en</i> er alltid trykksterk.	
ж → zj:	Жуков → Zjúkov, Воронеж → Vorónezj
з → z:	Зорин → Zórin, Казань → Kazán
и → i:	Нилин → Nílin, Ильич → Iljítsj
й → j:	Йошкар-Ола → Josjkár-Olá, Толстой → Tolstój
к → k:	Киров → Kírov, Громыко → Grómyko
л → l:	Ленин → Lénin, Даль → Dal
м → m:	Максим → Maksím
н → n:	Никитин → Nikítin
о → o:	Ожегов → Ózjegov, Гоголь → Gógol
п → p:	Плахин → Plákhin, Майкоп → Majkóp
р → r:	Рожков → Rozjkón, Горький → Górkij
с → s:	Сталин → Stálin, Ломоносов → Lomonósov
т → t:	Тамара → Tamára, Капитонов → Kapitónov
у → u:	Уланова → Ulánova, Гусев → Gúsev
ф → f:	Федотов → Fedótov, Панфёров → Panfjórov
х → kh:	Хрущёв → Khrusjtsjón, Тихонов → Tíkhonov
ц → ts:	Цуганов → Tsyganón, Ельцин → Jéltsin
ч → tsj:	Чехов → Tsjékhov, Шостакович → Sjostakóvitsj
ш → sj:	Шагов → Sjágov, Гаршин → Gársjin
щ → sjtsj:	Щербачёв → Sjtsjerbatsjón, Хрущёв → Khrusjtsjón
ь:	forekommer svært sjelden, transkriberes <i>i</i> mellom <i>з, с</i> og vokaltegnene <i>e, ě, ю</i> og <i>я</i> : Съездов → Siézdov (konstruert eksempel), ellers eventuelt <i>j</i> foran vokal
ы → y:	Сыктывкар → Syktyvkár, Подгорный → Podgórnyj
ь:	sløyfes mellom konsonanter og <i>i</i> utlyd: Львов → Lvov, Рязань > Rjazán transkriberes <i>j</i> mellom konsonant og vokal: Прокофьев → Prokófjev, Третьяков → Tretjakón transkriberes <i>i</i> mellom <i>з, с</i> og vokal: Афанасьев → Afanásiev
э → e:	Эренбург → Erenbúrg
ю → ju:	Юдин → Júdin, Любимов → Ljubímov
ю → iu:	etter <i>з</i> og <i>с</i> : Сюганов → Siuganov, Зюганов → Ziugánov
я → ja:	Яков → Jákov, Полянский → Poljánskij
я → ia:	etter <i>з</i> og <i>с</i> : Сясь → Sias

Disse allmenne reglene kan settes opp:

Der transkripsjon av de enkelte bokstavene ville gi to *j*-er etter hverandre på norsk, skrives der bare én (eksempler: Третьяков → Tretjakóv og Запорожье → Zaporózje).

Der transkripsjon av *з* og *с* og etterfølgende bokstav ville gi *zj* og *sj*, skrives der *zi* og *si* i stedet (jamfør Ziugánov og Sias ovafor).

Den vanlige endinga *-ия* i geografiske navn transkriberes *-ia* (eksempel: Бурятия → Burjátia).

Merk: ikke disse bokstavene og bokstavkombinasjonene i norsk gjengiing av russiske navn: *c* - *ch* - *tch* - *h* (*h* bare i kombinasjonen *kh*) - *sh* - *zh* - *sch* - *tsch* - *w* - *x*.